

تیا دِنورا

پس از آدورنو

بازاندیشی در پژوهش
جامعه‌شناختی موسیقی

ترجمه حسن خیاطی

سرشناسه: دنورا، تیا، ۱۹۵۸- م. DeNora, Tia, 1958- • عنوان و نام پدیدآور: پس از آدورنو: بازاندیشی در پژوهش جامعه‌شناختی موسیقی/ تیا دنورا؛ ترجمه حسن خیاطی؛ ویرایش تحریریۀ نشر نی • مشخصات نشر: تهران، نشرنی، ۱۴۰۱ • نوبت چاپ: چاپ اول، ۱۴۰۱ • مشخصات ظاهری: ۳۰۱ ص • شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۰۶-۰۴۴۰-۲ • وضعیت فهرست‌نویسی: فیپا • یادداشت: عنوان اصلی: After Adorno: Rethinking Music Sociology, 2003. • عنوان دیگر: بازاندیشی در پژوهش جامعه‌شناختی موسیقی. • موضوع: موسیقی-جنبه‌های اجتماعی، Music - Social aspects، موسیقی-فلسفه و زیبایی‌شناسی، Music-Philosophy and Aesthetics • شناسه افزوده: خیاطی، حسن، ۱۳۶۴-، مترجم • رده‌بندی کنگره: ML۳۷۹۵ • رده‌بندی دیویی: ۸۷۰/۱ • شماره کتابشناسی ملی: ۸۸۴۱۲۱۹

قیمت: ۱۲۰۰۰۰ تومان

نشرنی

پس از آدورنو

بازاندیشی در پژوهش جامعه‌شناختی موسیقی
تیا دنورا

مترجم: حسن خیاطی

ویرایش: تحریریۀ نشر نی

صفحه‌آرا: فرزاد قرائتی

لیتوگرافی: باختر • چاپ و صحافی: غزال

چاپ اول: تهران، ۱۴۰۱، ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۰۶-۰۴۴۰-۲

نشانی: تهران، خیابان دکتر فاطمی، خیابان رهی معیری، تقاطع خیابان فکوری، شماره ۲۰

کد پستی: ۱۴۱۳۷۱۷۳۷۱، تلفن دفتر نشر: ۸۸۰۲۱۲۱۴، تلفن واحد فروش: ۹-۸۸۰۴۶۵۸، نمابر: ۸۹۷۸۲۴۶۴

www.nashreny.com • email: info@nashreny.com • nashreny

© تمامی حقوق این اثر برای نشرنی محفوظ است. هرگونه استفاده تجاری از این اثر یا تکثیر آن، کلاً و جزئاً، به هر صورت (چاپ، فتوکپی، صوت، تصویر و انتشار الکترونیکی) بدون اجازه مکتوب ناشر ممنوع است.

فهرست مطالب

پیش‌گفتار: انوانسیون دوصدایی	۱۵
قدردانی	۱۹
یادداشتی درباره این متن	۲۱
۱. آدورنو، «دفاع در برابر طرفدارانش»	۲۳
مقدمه - در اهمیت موسیقی	۲۳
ورود آدورنو	۲۶
ایده دیالکتیک منفی	۲۷
شی‌انگاری چیست؟	۳۰
شی‌انگاری به مثابه کردار اجتماعی	۳۲
هنر «در برابر» علم	۳۵
نظر آدورنو درباره موسیقی	۳۸
تاریخ موسیقی - چگونه ساخته می‌شود؟	۴۲
بتهوون قهرمان آدورنو	۴۴
موسیقی، پیشرفت و مدیریت	۴۷
تمیزه کردن و جذب	۵۲

۱۰. پس از آدورنو

- ۵۳..... آدورنو، «دفاع در برابر طرفدارانش».....
- ۵۶..... موسیقی مردم‌پسند، اما مردم کجا هستند؟.....
- ۶۱..... موزه خیالی «آثار» موسیقایی.....
- ۶۵..... واکنش نشان دادن [به موسیقی] آهنگسازی است.....
- ۷۲..... پایانی ناتمام.....
۲. روش‌های جدید و مسائل قدیمی.....
- ۷۵..... پژوهش جامعه‌شناختی موسیقی، موسیقی‌شناسی «جدید» و آدورنو.....
- ۷۷..... الگوواره جامعه در موسیقی‌شناسی.....
- ۸۰..... جامعه درون پوسته یک کدو حلوایی؟.....
- ۸۵..... نظریه کلان و تجربه روزمره.....
- ۸۶..... نمونه اول: نقد ساختن است.....
- ۹۱..... موسیقی چه چیزی می‌تواند تدارک ببیند؟.....
- ۱۰۰..... رهبر ارکستر، ارکستر او، مخاطبان‌شان.....
- ۱۰۹..... «چرا آدورنو از موسیقی جز متنفر بود؟».....
- ۱۱۱..... موسیقی به مثابه منبعی برای عاملیت.....
۳. موسیقی به مثابه شناخت.....
- ۱۱۵..... دو دختر - «الین» و «لوسی».....
- ۱۲۹..... «تد».....
- ۱۳۶..... موسیقی برای شناخت و کردار شناختی پیامدهایی دارد.....
- ۱۳۹..... مطالعات حافظه و نواقص آن‌ها.....
- ۱۴۵..... موسیقی و حافظه در مقام حس.....
- ۱۴۶..... موسیقی در مقام آگاهی جمعی.....
- ۱۴۹..... حافظه به مثابه درجه‌بندی حسی.....

۱۰ پس از آدورنو

- آدورنو، «دفاع در برابر طرفدارانش»..... ۵۳
- موسیقی مردم‌پسند، اما مردم کجا هستند؟..... ۵۶
- موزه خیالی «آثار» موسیقایی..... ۶۱
- واکنش نشان دادن [به موسیقی] آهنگسازی است..... ۶۵
- پایانی ناتمام..... ۷۲

۲. روش‌های جدید و مسائل قدیمی..... ۷۵

- پژوهش جامعه‌شناختی موسیقی، موسیقی‌شناسی «جدید» و آدورنو..... ۷۵
- الگوواره جامعه در موسیقی‌شناسی..... ۷۷
- جامعه درون پوسته یک کدو حلوايي؟..... ۸۰
- نظریه کلان و تجربه روزمره..... ۸۵
- نمونه اول: نقد ساختن است..... ۸۶
- موسیقی چه چیزی می‌تواند تدارک ببیند؟..... ۹۱
- رهبر ارکستر، ارکستر او، مخاطبان‌شان..... ۱۰۰
- «چرا آدورنو از موسیقی جز متنفّر بود؟»..... ۱۰۹
- موسیقی به‌مثابه منبعی برای عاملیت..... ۱۱۱

۳. موسیقی به‌مثابه شناخت..... ۱۱۵

- دو دختر - «الین» و «لوسی»..... ۱۱۷
- «تد»..... ۱۲۹
- موسیقی برای شناخت و کردار شناختی پیامدهایی دارد..... ۱۳۶
- مطالعات حافظه و نواقص آن‌ها..... ۱۳۹
- موسیقی و حافظه در مقام حس..... ۱۴۵
- موسیقی در مقام آگاهی جمعی..... ۱۴۶
- حافظه به‌مثابه درجه‌بندی حسی..... ۱۴۹

۱۲ پس از آدورنو

- ۲۴۸.....ساحتی موسیقایی- اجتماعی برای کنش
- ۲۵۲.....به کارانداختن موسیقی
۶. پس از آدورنو: بازاندیشی در پژوهش جامعه‌شناختی دربارهٔ موسیقی..... ۲۶۱
- ۲۶۲.....موسیقی به مثابهٔ جامعه - خلاصه‌ای از دیدگاه آدورنو
- ۲۶۵.....روش‌های جدید، علایق کلاسیک
- ۲۶۸.....پس از آدورنو؟
- ۲۷۰.....موسیقی، ثبات، تغییر
- ۲۷۳.....کتابنامه
- ۲۸۵.....نمایه

فهرست شکل‌ها

- شکل ۱. رویداد موسیقایی و شرایط آن ۹۷
- شکل ۲. رهبر و ارکستر ۱۰۴
- شکل ۳. رهبر ارکستر و ارکستر به‌مثابه رویدادی موسیقایی ۱۰۶
- شکل ۴. به‌یاد آوردن به واسطه برامس ۱۲۳
- شکل ۵. لوسی و بداهه‌نوازی‌های شوبرت ۱۷۰
- شکل ۶. شدت هیجان طی زمان ۱۹۰
- شکل ۷. شدت حس و حال طی زمان ۱۹۰
- شکل ۸. فن تعقیب، چنان‌که پیش از آزمایش [طرح] مجسم شده بود. ۱۹۴
- شکل ۹. بخشی از بازنویسی انیگما، ژانویه ۱۹۹۸ ۱۹۵
- شکل ۱۰. در انیگما هم‌زمان با پخش صدای جورج مایکل از بلندگو ۲۰۰
- شکل ۱۱. لحظه‌ای پرهیجان (در زمان موسیقایی) ۲۰۴
- شکل ۱۲. ماده موسیقایی جهت‌گیری متقابلی را، که برای سازمان‌دهی زمان‌مند موقعیت شکل گرفته است، تثبیت می‌کند. ۲۴۹

فهرست نمونه موسیقی ها

- نمونه ۱. یوهان سباستین باخ، بیدار باشید..... ۸۴
- نمونه ۲. یوهان برامس، دابل کنسرتو..... ۱۲۶
- نمونه ۳. ج. داوولند، اشک های من سرازیر شوید..... ۱۸۳

روش‌های جدید و مسائل قدیمی

پژوهش جامعه‌شناختی موسیقی، موسیقی‌شناسی «جدید» و آدورنو

جامعه‌شناسان موسیقی تقریباً آدورنو را فراموش کرده‌اند (به‌استثنای نظریه‌پردازان اجتماعی و فرهنگی)، ولی آثار او در موسیقی‌شناسی زنده است. در واقع، فراز و نشیب آوازه آدورنو در رشته موسیقی نشان می‌دهد که این حوزه از دهه ۱۹۷۰ به بعد چه تغییر چشمگیری داشته است، زمانی که تقریباً تنها نشان توجه به آدورنو در این رشته، توجه غیر معمول رُز رزنگارد سابوتنیک به اندیشه او بود. از آن زمان به بعد، کار سابوتنیک تأیید و علاقه به آثار آدورنو بیشتر شده است. به نظر من، این علاقه را می‌توان نشان تغییر الگوواره‌ای وسیع‌تر در موسیقی‌شناسی دانست.

امروزه یا چنان‌که با نگاه از بیرون به نظر می‌رسد، بیشتر موسیقی‌شناسان احتمالاً با نظر دونالد رندل^۱ (۱۹۹۲) موافق‌اند که «جعبه ابزار» سنتی‌تر موسیقی‌شناسی برای برساخت و حفظ مرجعی از موضوعات قابل قبول طراحی شده است – آثار، آثار بزرگ، آهنگسازان بزرگ. تقریباً طی پانزده سال گذشته^۲ پیرو رشد رشته‌های دیگری،

1. Donald Randel

۲. کتاب حاضر در سال ۲۰۰۳ نوشته شده است. -م.

نظیر نظریه ادبی، فلسفه، تاریخ، انسان‌شناسی و، بسیار کمتر، جامعه‌شناسی، حوزه موسیقی‌شناسی دچار بازنگری کاملی شده است. امروزه موسیقی‌شناسان «جدید» (اصطلاحی که تاریخ آن حداقل به اواسط دهه ۱۹۸۰ برمی‌گردد) جدایی موضوعات تاریخی (زندگی‌نامه و بافت اجتماعی آهنگسازی) و فرم موسیقایی را به پرسش کشیده‌اند. در عوض، آن‌ها بر نقش موسیقی به مثابه واسطه‌ای اجتماعی تمرکز کرده‌اند. به نظر می‌رسد که این تغییر نگاه، که در ابتدا با مناقشه همراه بود، اکنون در این رشته نهادینه شده است. اکنون، «متعارف» یا حداقل پذیرفتنی است که از یک طرف، پرسش از روابط متقابل بین آثار موسیقی و از طرف دیگر، مقولات و سلسله‌مراتب ساختار اجتماعی را - هویت، قدرت و کردارهای حکمرانی - پی بگیریم. می‌توان گفت که در واقع اکنون موسیقی‌شناسی «جدید» چهره مشهود «موسیقی‌شناسی» است یا حداقل بخشی از چیزی است که رسماً صف اول موسیقی‌شناسی خوانده می‌شود. از منظر جامعه‌شناختی چنین رشدی خوش‌یمن است. اما هنوز مسیر زیادی باقی است تا موسیقی‌شناسی و جامعه‌شناسی بتوانند با هم کار کنند. برای این کار باید در پژوهش جامعه‌شناختی موسیقی و نیز موسیقی‌شناسی بازنگری کرد تا بر اهمیت هر آنچه - در هر کدام از این دو رشته - نادیده گرفته شده است تأکید کرد.

بنابراین، پژوهش جامعه‌شناختی موسیقی چه چیزی کم دارد؟ پیش‌تر در فصل اول نیز اشاره شد که کار جامعه‌شناسان روی موسیقی را تقریباً به طور کامل می‌توان جامعه‌شناسی موسیقی^۱ دانست، یعنی جامعه‌شناسی شکل‌گیری فعالیت موسیقایی (آهنگسازی، اجرا، توزیع، ادراک) از نظر اجتماعی. در این کار جامعه‌شناسان، به همان اندازه، مسئله چگونگی «ورود» موسیقی به واقعیت اجتماعی مغفول مانده است؛ این‌که چگونه موسیقی رسانه پویای زندگی اجتماعی است. از این منظر، تمرکز تجربی این رشته به دور از مسیر مسائل محوری آدورنو است. بیشتر جامعه‌شناسان

۱. ر. ک. به پانویس اول کتاب، ص ۵-م.

سرشناسه: دنورا، تیا، ۱۹۵۸- م. DeNora, Tia, 1958- • عنوان و نام پدیدآور: پس از آدورنو: بازاندیشی در پژوهش جامعه‌شناختی موسیقی/ تیا دنورا؛ ترجمه حسن خیاطی؛ ویرایش تحریریۀ نشر نی • مشخصات نشر: تهران، نشرنی، ۱۴۰۱ • نوبت چاپ: چاپ اول، ۱۴۰۱ • مشخصات ظاهری: ۳۰۱ ص • شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۰۶-۰۴۴۰-۲ • وضعیت فهرست‌نویسی: فیپا • یادداشت: عنوان اصلی: After Adorno: Rethinking Music Sociology, 2003. • عنوان دیگر: بازاندیشی در پژوهش جامعه‌شناختی موسیقی. • موضوع: موسیقی-جنبه‌های اجتماعی، Music - Social aspects، موسیقی-فلسفه و زیبایی‌شناسی، Music-Philosophy and Aesthetics • شناسه افزوده: خیاطی، حسن، ۱۳۶۴-، مترجم • رده‌بندی کنگره: ML۳۷۹۵ • رده‌بندی دیویی: ۸۷۰/۱ • شماره کتابشناسی ملی: ۸۸۴۱۲۱۹

قیمت: ۱۲۰۰۰۰ تومان

نشرنی

پس از آدورنو

بازاندیشی در پژوهش جامعه‌شناختی موسیقی
تیا دنورا

مترجم: حسن خیاطی

ویرایش: تحریریۀ نشر نی

صفحه‌آرا: فرزاد قرائتی

لیتوگرافی: باختر • چاپ و صحافی: غزال

چاپ اول: تهران، ۱۴۰۱، ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۰۶-۰۴۴۰-۲

نشانی: تهران، خیابان دکتر فاطمی، خیابان رهی معیری، تقاطع خیابان فکوری، شماره ۲۰

کد پستی: ۱۴۱۳۷۱۷۳۷۱، تلفن دفتر نشر: ۸۸۰۲۱۲۱۴، تلفن واحد فروش: ۹-۸۸۰۴۶۵۸، نمابر: ۸۹۷۸۲۴۶۴

www.nashreny.com • email: info@nashreny.com • nashreny

© تمامی حقوق این اثر برای نشرنی محفوظ است. هرگونه استفاده تجاری از این اثر یا تکثیر آن، کلاً و جزئاً، به هر صورت (چاپ، فتوکپی، صوت، تصویر و انتشار الکترونیکی) بدون اجازه مکتوب ناشر ممنوع است.

تیا دینورا، استاد دانشگاه اکستر، بی‌گمان مهم‌ترین چهره آکادمیک در حوزه جامعه‌شناسی موسیقی در دهه‌های اخیر است که با پژوهش‌های متنوع و بین‌رشته‌ای خویش سهم بسزایی در احیای این رشته داشته است. پس از آدورنو کوششی است در جهت تدوین برنامه‌ای پژوهشی برای جامعه‌شناسی موسیقی تا به کمک آن بتوان سهم موسیقی را بر صورت‌بندی ساحت‌های مختلف جامعه بررسی کرد. به همین منظور، دینورا در کتاب حاضر، با بهره‌گیری از میراث فکری آدورنو و همزمان نقد آن‌ها، تفسیر تازه‌ای از این حوزه پژوهشی ارائه می‌دهد، و در این راه از میراث فکری صاحب‌نظرانی همچون هوارد بکر، لیدیا گر، کریستوفر اسمال، اروینگ گافمن، برونو لاتور بهره می‌برد تا به جای نظریه‌پردازی‌های کلان و غیرواقعی موسیقی را «در عمل» و در بطن موقعیت‌های اجتماعی بررسی کند. حاصل کار او به پژوهشگران یاری می‌رساند تا قدرت موسیقی را در گستره‌های اجتماعی بسیار متنوع و حتی به صورت بین‌رشته‌ای تحلیل نمایند.

طرح جلد: پروین بیانی

ISBN 978-622-06-0440-2

9 786220 604402

